

У ПРОЦЕПУ СНЕВАНОГ И СТВАРНОГ

Запис уз роман „Фирентински шал“ Весне Радовић

Мало је књига, посебно романескних, у којима се осећа мирис једног града, какав је Херцег Нови, у својеврсној евокативној саги Весне Радовић. Заправо, тај мирис није само ароматичан, више се намеће у медитеранском реминисцентном самогласу, у некој врсти душевног разлистивања на страницама својеврсног дневника, у чијем затајном простору назиремо самотну исповедионицу, колико саграђену преслишавањем доминантног лирског субјекта, толико и осталих сапутника и сапатника у часу када се једно време показује у различитим судбинским одређењима. Све те исповести сливене су у заједнички наративни ток, испресецан неком врстом песничких исказа, који појачавају сензитивитет људи аутохтоног поднебља и одређују идентитет поузданог сведока о крају протеклог двадесетог века и почетку новог...

На изванредан начин, ауторка романа „Фирентински шал“, спаја неспојиво, стварно и метафизичко на лицима откривеним у интимном огледалу, надасве бококаторском, „у амбијенту светлости, камена и мора, густог зеленила, столетних стабала маслина, макије и јединствене флоре...“ Ту, у том завичајном тајнопису, Весна Радовић нам каже: „за свагда удахнућете столетње мирисе Медитерана“. И онај маштолет, када се дете преображава у одраслу особу суочену са самом собом, са свим животним изазовима, са светом који нема милости за

разнежене и романтичне, са сенкама из кошмарних сненања.

Роман „Фирентински шал“ поседује истовремено растреситу структуру, и повремене наративне сажетке, онога што је било и онога наметнутог необјашњивим исходиштем, који произилази из егзистенцијалне тескобе лирског субјекта у свету подређеном контроверзама. Аутобиографизми се растапају у медитативне пасаже и мешавину реалности препознате и разоткривене изван основног наративног тока, у сликама без знаних психолошких, социолошких, философских и осталих метафоричких рамова – једноставно, језик је у непредвидљивим уобличењима, без жанровског ограничења: прича се разграђава у поетске стилизоване исказе, постаје у трену *песма у прози*, опсервација блиска интимном писму, документарном исечку једног времена и средине у којој се јунакиња тренутно налази. Отуда, животопис залази колико у оно минуло толико и актуелизује своје пречице, судбинске магистрале и затајна балканска уточишта по Босни и Србији. Књига је обележена путоказима до љубави и зазивања хуманијег света од постојећег. Истина, много тога није имало срећна разрешења и неким својим удесним замајцем остављало је видне ожиљке на личностима захваћеним драматичним догађајима недавних националних и верских раскола. Живљење задобија у одређеним ситуацијама значење трагичности: породице су раздвојене, сеобни путеви осенчени неизвесношћу, општа људска комуникација покидана у неразумним датостима. Ту су: Срби, Муслимани, Хрвати, Јевреји и сви они који распопућени ненадним растанцима и тражењем мира лековитог у непознатим пределима, одлазе за утехом тешко достижном, у близини главне јунакиње, самосвесне интелектуалке, која у душевној тмини има

зажарену сијалицу која опчињава лептире заслепљене ирационалним светлом. Једни сагоревају, други се оплођавају илузијом да шире љубав и увећавају трептаје по мери сненог видела и загледаности носталгичне, тамо где непорецива озареност за тренутак оживљава минуло време у контексту привидне стварности. Мисао обасјава ременисцентне слике и открива значења неповрата затомљена у душевним скривницама. Та мисао, у основи неутешна, условљава спознају: „Када све ставим на тас ваге, мало се зањише улево, мало удесно, помало додам, мало одузmem и рачуница ми изађе на чисто. Нигде ми није било лепше, него тада у Сарајеву“. Каже у преиспитивању свога живота млада апсолвенткиња медицине и констатује да све то сабрано намеће нову запитаност, у којој недоумица могућу тачност испочетка мери: „Да ли због младости или Сарајева?“

Ова романеска прича има неколико делова, привидно засебних и повремено раздвојених у назначавању одређених наративних притока. Такође, том утиску доприноси истицање одређених карактеристика у портретисању ликова јунака, некад приближених судбински, а некад датих на историјској равни погледом искоса, више фрагментарно, у односу на позицију Ленке Јанковић, запитане: „Заправо, ко сам ја?“ и одмах затим препознате у припадници „експерименталне генерације 1962/63. године“, која је одрасла „у време Друге Југославије“ и распада старих идеала под утицајем међунационалних раскола. Један од јунака, (Јаков Барух) у свом писму, говорећи о јеврејском сеобном усуду и вековном страдању, даје слику Сарајево раних деведесетих: „Дани барикада и снајпериста. На улицама свакодневне сцене мржње и смрти. Вријеме зла, распуштених авети, настајања и умирања. Све што је у пријератном периоду било мултиетичко, убрзо је

подјeљено етичком ћизом. Почео је да цвијета најстарији занат на свијету, *ратовање*“.

Ту су и слике Београда, ухваћене емотивним оком докторке Ленке Јанковић, која примећује да је надасве, после свега суморног и егзистенцијално недефинисаног, „жељна сна и љубави“. Неминовни су часови преиспитивања догађаја и доживљаја. Садашњост се преплиће са сенкама прошлости. Ту су слике породице, илузорне представе изнад неумољиве стварности: удаја, развод, сапутници свакидашњи и они задржани у романтичном раму. Заправо, причање је условљено продубљеним психолошким исказима и асоцијативним чињеницама, без којих би читалац тешко могао да појми структурална померања у више праваца одједном, трагом мисли скривених и недоречених... Уосталом, почетак романа никада није унапред означен, а још мање припада препознатом крају, посебно када језик крене за речима раније гласно изговореним – углавном молитвеним.

Весна Радовић је, у сваком случају, заслужила нашу читалачку пажњу и поштовање, за труд и настојање да нас својим несумњиво значајним књижевним остварењем дарује. У њеном роману, који захтева аналитичније тумачење, свакако да ћемо пронаћи многа својства времена и остатке трагова за многим нерешивим судбинским загонеткама.

Радомир АНДРИЋ